

V. ZÁVER

Riešenie diskusie o prípustnosti, či neprípustnosti potratov je zložitou eticko-spoločenskou otázkou a zmyslom predkladanej práce nie je jej posúdenie. Ten spočíva skôr v predstretí komplexného pohľadu na problematiku prenatálneho vývoja a umelého prerušenia tehotenstva, konkrétne v právnom vymedzení pojmu „ľudský plod,“ rozdielu jeho právneho postavenia s embryom in vitro a s rozlíšením hranice trestnoprávnej ochrany plodu a trestnoprávnej ochrany človeka, predložením nástrojov súčasnej trestnoprávnej úpravy ochrany ľudského plodu, náčrtu právnych inštitútov s trestnoprávnou ochranou plodu súvisiacich, ako aj zoznámenie sa s úpravou danej problematiky v novom trestnom zákonníku.

Na základe predstretých prístupov k statusu ľudského plodu je možné zosumarizovať, že ľudský zárodok má svoje špecifické právne postavenie, ktoré ho na jednej strane nestavia na roveň živo narodenému človeku, ale na strane druhej reflektuje jeho dôležitosť ako počiatočného ľudského života, ktorý si zasluhuje ochranu, ktorá by nemala spočívať len na etickom vedomí spoločnosti, ale mala by byť pevne stanovená aj právnym poriadkom.

Česká spoločnosť, ktorá potrat chápe ako síce nežiaduci, ale zároveň akceptovateľný jav, vytvára podmienky pre plnenie legislatívneho zámeru právom aprobovaného prerušenia tehotenstva. Zákonodarcí prijímajúci liberálne zákony umožňujúce ženám žiadať o prerušenie ich tehotenstva za podmienok a z dôvodov stanovených zákonom, sú si vedomí toho, že riešenie, ktoré prijímajú, nie je ideálnym, že ľudský plod si zasluhuje už od počatia ochranu, garantovanú aj právnym predpisom najvyššej právnej sily, vedia však aj to, že iné riešenia by prinášali viacej škody. Rozhodnutie ženy prerušiť svoje tehotenstvo je často krát rozhodnutím bolestným a neprichádza len z čírej roztopašnosti, právna úprava prerušenia tehotenstva tak predstavuje prostriedok riešenia situácie ženy, ktorý je právom aprobovaný a spoločnosťou akceptovateľný, i keď nežiaduci fenomén, a preto by sa mohlo zdať, že nie dôvod meniť platnú právnú úpravu umelého prerušenia tehotenstva. Treba však vziať do úvahy

aj fakt, že platný zákon upravujúci umelé prerušenie tehotenstva obsahuje aj dnes už nerealizovateľné ustanovenia, ktoré v praxi nie možné aplikovať. Súčasná úprava umelého prerušenia tehotenstva dovoleným spôsobom nie je teda ideálnou a odzrkadľujúcou reálny stav v spoločnosti, na druhej strane vyhovuje ako ženám – žiadateľkám, tak poskytovateľom tohto výkonu. Sprísnenie tejto legislatívy je prinajmenšom sporné a predstavuje riziká, ktoré boli detailnejšie popísané na iných miestach tejto práce, na druhej strane, pozitívne by sa javili aspoň čiastočné legislatívne zmeny a novelizácia nerealizovateľných ustanovení týkajúcich sa napr. antikoncepcie.

Právo je minimom morálky, trestné právo tak nemôže byť v žiadnom prípade považované za strážcu absolútnej morálky, za nástroj vynucovania absolútneho dobra, trestné právo má predstavovať nástroj pragmatický - minimálny nástroj štátneho zásahu na morálne vedomie jednotlivca a na jeho morálnu zodpovednosť. Úlohou trestného práva nie je rozhodovať o tom, či tehotná žena má povinnosť plod donosiť a porodiť dieťa, účelom trestného práva naopak je chrániť hodnoty považované celospoločensky za nedotknuteľné, resp. stíhať a trestať javy, ktoré sú pre väčšinu spoločnosti neprijateľné. Ak teda spoločnosť dospeje k názoru, že potrat je prijateľný a zákonná úprava stanoví podmienky umelého prerušenia tehotenstva, zostáva úlohou trestného práva stanoviť následky nedodržania zákonného postupu pri umelom prerušení tehotenstva.

V právnom poriadku ČR je súčasná trestnoprávna úprava ochrany ľudského plodu proti útokom na jeho integritu budovaná hlavne prostredníctvom ochrany tehotenstva ženy proti akýmkoľvek zásahom voči nej smerujúcim k nelegálnemu prerušeniu tehotenstva. Ustanovenia TZ chrániace tehotenstvo ženy tak, ako bolo uvedené vyššie, však nie sú jediným a vyčerpávajúcim prostriedkom trestnoprávnej ochrany ľudského plodu. Sprostredkovane sa totižto trestnoprávna ochrana poskytuje tiež podľa ustanovenia upravujúceho kvalifikovanú skutkovú podstatu trestného činu vraždy, resp. ublíženia na zdraví spáchaného na tehotnej žene.

V českej spoločnosti, ktorá na jednej strane považuje umelé prerušenie tehotenstva za jav nežiaduci, avšak zároveň ho považuje aj za akceptovateľné riešenie situácie tehotnej ženy, by podľa môjho názoru

nekompromisná trestnoprávna represia potratovosti bola neprijateľná a jej účelnosť prinajmenšom sporná. Podobne ako nám to dosvedčujú skúsenosti z krajín, v ktorých trestný postih umelých potratov vytvára podmienky pre silnú latentnú kriminalitu, pre závažné následky na zdraví žien spôsobené neodborným výkonom interrupcií, ako aj podmienky pre rozširovanie „potratovej turistiky.“

Spoločnosť trest neprijme, pokiaľ tento neodpovedá celospoločenskej predstave o spravodlivosti trestu¹⁰⁶ a pokiaľ nezodpovedá vedomiu spoločnosti o nebezpečnosti konania, ktoré je právom stíhané. Ak teda časť spoločnosti zastáva a presadzuje názor o nemorálnosti a následnej neprípustnosti potratu, ak ľudský plod považuje za subjekt práva na život od okamžiku počatia, je tento názor hranicou vytvorenou individuálnym morálnym vedomím, ktoré predstavuje viac než pozitívny fenomén. Tento však neopravňuje meniť účel trestného práva a stanoviť trestnú represiu, ktorá nie je v súlade s predstavou spoločnosti o spravodlivom treste. Preto sa domnievam, že platný trestný zákon a tiež nový trestný zákonník predstavujú trestnoprávnu ochranu ľudského plodu, ktorá je pri súčasnom spoločenskom konsenze k otázke štatútu ľudského plodu a umelého prerušenia spoločnosti najlepším možným riešením, ktoré prax nestavia pred zbytočné interpretačné a aplikačné výzvy.

Navyše je nemysliteľné, aby boli prostredníctvom trestného práva pokryté všetky oblasti ochrany a zdravého vývoja počas prenatálneho obdobia, preto výpočet prostriedkov trestnoprávnej ochrany ľudského plodu nie je uzatvorený a nezastupiteľnú úlohu budú zohrávať najmä prostriedky výchovné, etické, hospodárske a tiež ochrana tehotenstva ženy prostredníctvom iných právnych odvetví (napr. pracovné právo). Otázkou pre potenciálnu trestnoprávnu reguláciu však zostáva vhodnosť a nutnosť ochrany ľudského plodu pred ohrožovaním a poškodzovaním jeho integrity, a to najmä vzhľadom k úmyselnému poškodeniu či ohrozeniu plodu tretími osobami. V oblasti iných právnych odvetví (občianske a správne právo) prichádza do úvahy ochrana ľudského plodu pred nedbalostným poškodením a ohrozením tretími osobami.

¹⁰⁶ Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M.: Trestní právo hmotné – I. Obecná část, Praha : Aspi Publishing, 2003, s . 275, cit: „Aby byl trest spravedlivý, nesmí být ani přísnější, ani mírnější, než je nutné k ochraně společnosti před trestnými činy. Spravedlnost trestu však není závislá jen na jeho cílech. Stejně jako může cíl ospravedlnit prostředky, mohou i prostředky znevážit cíl.“

Čo sa týka trestnoprávnej ochrany ľudského plodu *de lege ferenda*, nový trestný zákonník vychádza pri úprave trestných činov proti tehotenstvu ženy vychádza z platného trestného zákona, i keď predstavuje systematickejšiu a komplexnejšiu úpravu danej problematiky, nakoľko reflektuje závažnosť jednotlivých skutkových podstát trestných činov proti tehotenstvu ženy. Koncepciu statusu ľudského plodu trestný zákonník neopúšťa a náuka naďalej považuje ľudský plod za súčasť ženy, pričom otázka ochrany ľudského plodu v trestnom práve nadväzuje na platnú úpravu legálneho prerušenia tehotenstva.

Práca predomňa kládla množstvo výziev a otázok, pri ktorých sa trestné právo stretá s otázkami morálnymi na jednej strane, a na strane druhej aj so zložitou situáciou tehotnej ženy a jej vo väčšine prípadov bolestným rozhodnutím svojej tehotenstvo ukončiť. Na základe predstretých postojov zákonodarcov, historického vývoja a konsenzu spoločnosti sa však domnievam, že trestnoprávna ochrana ľudského plodu podľa platného trestného zákona a tiež systematickejšia a komplexnejšia úprava podľa nového trestného zákonníka predstavujú nástroj stanoviaci následky nedodržania zákonného postupu umelého prerušenia tehotenstva, ktorý v praxi nečiní aplikačné a interpretačné problémy a odpovedá trestnoprávnej ochrane väčšinovej spoločenskej predstave o nedotknuteľných hodnotách. Spoločnosť považuje potrat za prijateľný a trestné právo tak stanoví následky nedodržania zákonného postupu pri umelom prerušení tehotenstva, pričom úprava legálneho prerušenia tehotenstva pamätá aj na okamžik, od ktorého musí byť ochrana ľudského plodu prioritná pred právom ženy na slobodné rozhodnutie.